

**Duinweg 2 t/m 11
te Zoutelande**
rapport 3589

Duinweg 2 t/m 11 te Zoutelande (gemeente Veere)

Een Bureauonderzoek

E. Jacobs en M. de Vries

Colofon

ADC Rapport 3589

Duinweg 2 t/m 11te Zoutelande (gemeente Veere)
Een Bureauonderzoek

Auteurs: E. Jacobs en M. de Vries

In opdracht van: Aannemersbedrijf Van der Poel

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 18 augustus 2014

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: Definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'C.Y. Burnier', with a long horizontal stroke extending to the right.

Autorisatie:
C.Y. Burnier

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	9
2.3 Resultaten	10
2.4 Gespecificeerde verwachting	17
3 Conclusie	18
4 Aanbeveling	18
Literatuur	19
Geraadpleegde websites	19
Lijst van afbeeldingen en tabellen	19
Verklarende woordenlijst	20

Samenvatting

In opdracht van Aannemersbedrijf Van der Poel heeft ADC ArcheoProjecten in het eerste kwartaal van 2014 een bureauonderzoek uitgevoerd t.b.v. de locatie Duinweg 2 t/m 11 te Zoutelande, gemeente Veere. Aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing en de daarop volgende aanleg van een appartementencomplex en bijbehorende garageboxen, fietsenstalling en een parkeerterrein.

Doel van het bureauonderzoek betreft het in kaart brengen van de archeologische verwachting van het plangebied aan de hand van de bekende archeologische en geologische gegevens alsook historische bronnen.

Op basis de resultaten van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat het plangebied onderdeel vormt van monument van hoge archeologische waarde. Het gaat daarbij om de historische dorpskern van Zoutelande waarbinnen sporen van laat- en postmiddeleeuwse bewoning verwacht worden. Wanneer binnen het plangebied de eerste bebouwing verscheen kan op dit moment nog niet met zekerheid bepaald worden. Vaststaat dat in ieder geval vanaf 1650 sprake was van bebouwing. Vooralsnog wordt aangenomen dat de oorsprong daarvan teruggaat tot de Late Middeleeuwen.

Feit is echter dat de voorgenomen grondwerkzaamheden in principe beperkt zullen blijven in omvang en diepte. Zo zal bij de aanleg van de nieuwbouw alleen ter hoogte van de funderingsbalken tot een diepte van ca. 80 cm onder maaiveld gegraven gaan worden. Tussen de funderingssleuven zal, in die terreindelen waar nu geen bebouwing staat, in principe niet dieper dan 40 cm onder maaiveld gegraven gaan worden. Ter hoogte van de nog te slopen huidige bebouwing is mogelijk dieper graven noodzakelijk, maar aangenomen wordt dat de ondergrond hier al tot op zekere diepte verstoord is bij de toenmalige bouw.

Op basis van dit gegeven adviseert ADC ArcheoProjecten, in overleg met de bevoegde overheid, om de sloop van de ondergrondse bouwdelen en het daarop volgend uitgraven van de sleuven voor de funderingsbalken van de nieuwbouw archeologisch te begeleiden (Protocol Opgraven). Doel daarvan is om binnen de grenzen van de verstoring als gevolg van de uit te voeren civieltechnische grondwerkzaamheden waargenomen vondsten te documenteren en te bergen. Een essentiële meerwaarde van een archeologische begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologisch toezicht wordt gehouden op een juiste uitvoering van civiele werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden. Daardoor wordt mogelijke schade door een onjuiste uitvoering van de werkzaamheden voorkomen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient echter te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Aannemersbedrijf Van der Poel heeft ADC ArcheoProjecten in het eerste kwartaal van 2014 een bureauonderzoek uitgevoerd t.b.v. de locatie Duinweg 2 t/m 11 te Zoutelande, gemeente Veere. Aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing en de daarop volgende aanleg van een appartementencomplex en bijbehorende garageboxen, fietsenstalling en een parkeerterrein.

Het plangebied maakt deel uit van een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. In 2006 hebben de gemeenten Veere, Middelburg en Vlissingen de Nota Archeologische Monumentenzorg Walcheren vastgesteld, die vervolgens in 2008 is herzien.¹ Op grond van het vigerende beleid valt de zuidzijde van het plangebied in de zone 'AMK-terrein stads- en dorpskernen'. Voor dit gebied geldt bij ontwikkelingen die groter zijn dan 60m² en dieper dan 40 cm –Mv reiken dat ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning de initiatiefnemer een rapport dient te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. Het overig deel van het plangebied maakt deel uit van een zone met een hoge tot middelhoge verwachtingswaarde. Hier geldt de noodzaak tot vooronderzoek bij ontwikkelingen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm – Mv. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven bureauonderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).² Provincies en gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. Behalve op de KNA is de uitvoering van het voorliggende onderzoek tevens gebaseerd op de aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek van de gemeente en de provincie Zeeland.³

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Soort onderzoek:	Bureauonderzoek
Provincie:	Zeeland
Gemeente:	Veere
Plaats:	Zoutelande
Toponiem:	Duinweg 2 t/m11
Projectnaam:	Duinweg Zoutelande
Coördinaten:	23023 / 391867 23070 / 391835 23033 / 391798 22978 / 391836
Kaartblad:	48A
Oppervlakte onderzoekslocatie:	Ca. 2779 m ²
Kadastrale gegevens:	Valkenisse, sectie D, perceel 276
Status terrein:	AMK-terrein 13423, historische dorpskern Zoutelande, hoge archeologische waarde
Archis-waarnemingsnummer(s):	n.v.t.
Zeeuws Archeologisch Archief vondstmelding(en)	Onbekend
Archis-vondstmeldingsnummer(s)	n.v.t.
CIS-onderzoeksmeldingsnummer:	60.730 (en deels 23439)

¹ <http://www.archeologiewalcheren.nl/beleid/walcheren.htm>, Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren Evaluatie 2008

² SIKB 2010.

³ <http://www.scez.nl/1/archeologie/27/archeologiebeleid/34/provincie>

Opdrachtgever:	Aannemersbedrijf Van der Poel bv Hughersluys 31, 4536 HM Terneuzen Postbus 116, 4530 AC Terneuzen T +31 (0)115 - 67 75 00 F +31 (0)115 - 62 11 61
Bevoegde overheid:	Gemeente Veere Postbus 1000 4357 ZV Domburg Bezoekadres: Traverse 1 4357 ET Domburg T (0118) 555 444 F (0118) 555 433 gemeente@veere.nl
Begeleiding onderzoek, beoordeling en toetsing:	Walcherse Archeologische Dienst (WAD) Dhr. drs. B. Meijlink Zeeuws Archief Postbus 70 4330 AB Middelburg 0118 - 67 88 03 e-mail: b.meijlink@middelburg.nl
Beheer en plaats van vondsten:	Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland Postbus 49 4330 AA Middelburg Depotbeheerder: dhr. H. Hendrikse Tel: 0118-670618 e-mail: h.hendrikse@scez.nl
Beheer en plaats van documentatie:	Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland Postbus 49 4330 AA Middelburg Beheerder: dhr. J.J.B. Kuipers Tel: 0118-670879 Fax : 0118-670880 e-mail: jjb.kuipers@scez.nl
Beheer en plaats digitale documentatie:	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-dga5-v4
Nieuw aangetroffen vindplaatsen:	n.v.t.
Complexiteit(n) en dateringen conform Archis van de nieuw aangetroffen vindplaatsen:	n.v.t.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de in dit rapport opgenomen historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Gewestkaart van Zeeland uit 1560 (Van Deventer)
- Kaart van Christiaan Sgrooten uit 1573
- Kaart van Walcheren, Visser Roman uit 1680
- Kaart van Walcheren, gebr. Hattinga uit 1750
- Kadastrale minuut uit 1811-1832
- Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000, deel 4 Zuid-Nederland 1839-1859
- Bonnekaarten uit 1911, 1928
- Topografische kaarten uit 1949, 1972, 1993
- Geologische kaart van Zeeland (Vos & Van Heeringen 1997).
- Geologische overzichtskaart 1:600.000
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Paleogeografische kaarten van Zeeland
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur provincie Zeeland
- Archeologische Monumentenkaart Zeeland (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zal de huidige bebouwing worden gesloopt en een appartementencomplex met een binnenterrein met garageboxen, fietsenstalling en parkeerplaatsen worden gerealiseerd. Op de begane grond van het appartementencomplex is ruimte voor commerciële voorzieningen. Uitgangspunt bij de aanleg van de nieuwbouw is dat alleen ter hoogte van de funderingsbalken tot een diepte van ca. 80 cm onder maaiveld gegraven zal gaan worden. Tussen de funderingssleuven zal, in die terreindelen waar nu geen bebouwing staat, in principe niet dieper dan 40 cm onder maaiveld gegraven gaan worden. Ter hoogte van de nog te slopen huidige bebouwing is mogelijk dieper graven noodzakelijk, maar aangenomen wordt dat de ondergrond hier al tot op zekere diepte verstoord is bij de toenmalige bouw.

Vooralsnog wordt aangenomen dat gezien de activiteiten, sloop en nieuwbouw, er een reële kans bestaat dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Plangebied niet gekarteerd i.v.m. bebouwing. Aangrenzend gebied: afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Afzettingen van Calais. Het betreffende profieltype bedekt met minder dan 2 m Jonge Duin- en Strandzanden.
Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000 ⁵	Laagpakket van Walcheren/ Formatie van Nieuwkoop; zeelei en -zand met inschakeling van veen (Na7) en Laagpakketten Schoorl en Zandvoort; duin- en strandzand (Na1).
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Het plangebied is niet gekarteerd. Gebied ten zuiden is aangegeven als gebied met hoge duinen met bijbehorende vlakten/laagten (16C1).
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁷	Op de kaart van Bennema & van der Meer 1947 is de locatie aangegeven als slibarme vervlogen duinzandgrond. Op de kaart uit 1985 is het plangebied niet gekarteerd. Aangrenzend gebied is hierop aangegeven als vaaggronden in grofzand.
Paleogeografische kaarten ⁸	5500 v. Chr.: veenmoeras en komgronden grote rivieren (inclusief verlande stroomgordels/crevassen). 3850 v. Chr.: getijdegebied (zandwadden, slikken, kwelders). 2750 v. Chr.: getijdegebied (zandwadden, slikken, kwelders).

⁴ Rijks Geologische Dienst 1997

⁵ <http://www2.dinoloket.nl/data/download/maps/images/geologische%20overzichtskaart%20van%20Nederland%202010.pdf>

⁶ Stichting voor Bodemkartering Wageningen 1986

⁷ Bennema & van der Meer 1947, DLO-Staring Centrum Wageningen 1985

⁸ <http://www2.dinoloket.nl/nl/DINOMap.html>

Bron	Informatie
	500 v. Chr.: veenmoeras en komgronden grote rivieren (inclusief verlande stroomgordels/crevassen).
	50 na Chr.: veenmoeras en komgronden grote rivieren (inclusief verlande stroomgordels/crevassen).
	800 na Chr.: strandwallen en duinen.
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁹	2,6m tot 3,48m + NAP

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het zuidwestelijk zeekleigebied op Walcheren.¹⁰ In het laatste deel van het Pleistoceen is in dit deel van Zeeland een dik pakket van 10 tot 15 meter dekzand afgezet. Het zand werd door de wind aangevoerd uit de Noordzee die toen droog lag. Aan het begin van het daarop volgende Holoceen, circa 10.000 jaar geleden, werd het klimaat warmer en vochtiger. Door het smelten van het ijs steeg de zeespiegel en de grondwaterstand waardoor op het dekzand een pakket veen werd afgezet, het zogenoemde Basisveen. Ongeveer 5000 jaar geleden werd dit Basisveen als gevolg van een zeespiegelstijging bedekt met wadafzettingen (Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk).¹¹ Deze wadafzettingen bestonden vooral uit klei en zavel. In het waddenmilieu wordt twee keer per etmaal met de vloedstroom zand in en langs de geulen afgezet. Op hoger gelegen delen van het wad werd tijdens of direct na de stroomkentering klei afgezet. De hoogst opgeslibde delen worden kwelders of schorren genoemd. Nadat deze een bepaalde hoogte bereikt hadden werden deze alleen nog in tijden van zeer hoge waterstanden, zoals bij stormvloed, overstroemd. In een daarop volgende periode neemt de zeespiegelstijging af en ontwikkelt zich langs de kust een nagenoeg gesloten barrière van strandwallen en duinen.¹² Als gevolg van de afgenomen invloed van zee treedt achter de strandwallen verzoeting op. Landinwaarts ontstaat een groot kustmoeras, waardoorheen de Schelde via de voorloper van de huidige Oosterschelde naar zee stroomt. In het kustmoeras vindt op grote schaal veenvorming plaats (Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop). Er zijn geen aanwijzingen dat dit veengebied in de hier besproken regio gedurende de periode van de Midden-Bronstijd tot Midden-IJzertijd (1800 – 250 v. Chr.) bewoond is geweest. In de daarop volgende Late IJzertijd werden de strandwallen plaatselijk doorbroken, waarbij delen van het veengebied bedekt raken met mariene afzettingen. Tevens ontstaan er smalle krekken die het veengebied ontwateren. Door deze verbeterde waterafvoer wordt het veengebied langs de krekken bewoonbaar en op Walcheren zijn diverse vindplaatsen uit deze periode bekend, o.a. te Serooskerke.¹³ Om vooralsnog niet geheel duidelijke redenen breekt deze bewoningsfase op een gegeven moment af, waarna het tot het einde van de Vroeg Romeinse periode duurt voordat de bewoning in de regio weer op gang komt. In de daarop volgende Midden-Romeinse tijd is sprake van een intensieve bewoning waarbij de bekende vindplaatsen zowel in het kustgebied als in het veengebied gesitueerd zijn. Door de ontginning van het veenlandschap klinkt het veen in en komt het opnieuw binnen de invloed van het getij. Hierdoor kan de zee het veengebied zowel via bestaande kanalen als nieuwe getijdengeulen binnen dringen waarbij (plaatselijk) de top van het veen en de daarop gelegen nederzettingssporen geërodeerd wordt en afgedekt met mariene afzettingen (Laagpakket van Walcheren, Formatie van Naaldwijk. Rond 500 n.Chr. bereiken de getijde-geulen hun maximale grootte en is in de regio nauwelijks sprake van bewoning. Wel zijn in het duingebied enkele vindplaatsen bekend. Tussen 600 en 800 n. Chr. ontstaan er nieuwe getijde-geulen in het gebied van de huidige Westerschelde, de Sloe en het Veerse Gat. Ze nemen de rol over van de oudere getijde-geulen, waarna deze langzaam beginnen te verlanden. De geulen worden voornamelijk opgevuld met zand. In de 11e en 12e eeuw vindt er een toename van het aantal overstromingen plaats. Vanaf de 11e eeuw wordt dan ook gestart met het aanleggen van dijken om het land tegen overstromingen te beschermen. Nog voor het einde van de 12e eeuw zijn grote delen bedijkt.¹⁴ Dit

⁹ <http://www.ahn.nl/viewer>

¹⁰ Bij deze paragraaf is dankbaar gebruik gemaakt van Boshoven 2006

¹¹ De Mulder et al. 2003

¹² Berendsen 2000

¹³ Dijkstra & Zuidhoff 2011

¹⁴ Stiboka 1994

geldt ook voor Walcheren en dus het onderzoeksgebied. Door de aanwezigheid van dijken en de aanleg van sloten verbetert de drainage aanzienlijk. Het onder de mariene afzettingen aanwezige veen, maar ook de jonge mariene afzettingen ontwateren en klinken in. De zandige getijde-rug klinkt echter nauwelijks in en blijft als een hoge rug achter in het landschap.

In de Late Middeleeuwen werd het landschap vervolgens ingrijpend veranderd door de mens o.a. doordat de poelgebieden op grote schaal werden afgegraven in het kader van de veenwinning ten behoeve van de zoutproductie.¹⁵

Op de bodemkaart uit 1947 is het plangebied aangeduid als slibarme vervlogen duinzandgrond en op die van 1985 is de locatie vanwege de aanwezigheid van bebouwing niet gekarteerd. In direct aangrenzende gebieden is dan sprake van vaaggronden in grof zand. Vaaggronden zijn alle minerale gronden zonder duidelijke ontwikkeling van de horizonten. Bovendien heeft een vaaggrond geen humusrijke bovengrond. Vaaggronden zijn over het algemeen vaak jonge, weinig ontwikkelde gronden waarin de verschillende bodemvormende processen nog weinig invloed hebben gehad.

Binnen het Dinoloket¹⁶ staan voor de directe omgeving van het plangebied helaas geen boringen geregistreerd die inzicht kunnen geven in de opbouw van de bodem ter plaatse.

Het plangebied ligt volgens de AHN op een hoogte van ongeveer 3,48 tot 2,60 m + NAP waarbij het hoogste deel aan de zuidzijde gelegen is en van daaruit in noordelijke richting afloopt.¹⁷ Deze daling in noordelijke richting zet zich ook buiten het plangebied voort. De hogere ligging aan de zuidzijde hangt zowel samen met de opbouw van de bodem als het feit dat de zones direct buiten de historische dorpskern in de middeleeuwen zijn afgegraven ten behoeve van de moeraning.

Op een recente luchtfoto is te zien dat het plangebied onderdeel vormt van de dorpskern en aan de randen voorzien is van bebouwing (zie afbeelding titelblad).

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 3 en 4):

AMK-terrein nr	Omschrijving	Datering ¹⁸	Opmerking
13423	Historische dorpskern Zoutelande	LME	Plangebied maakt deel uit van AMK-terrein.

Onderzoeks-meldingsnummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
23249	Bureau-/booronderzoek, overlapt deels met plangebied		Onderzoek is niet doorgegaan.
50592	Archeologische begeleiding, ca. 130m ten westen van plangebied	Meerdere sporen aangetroffen uit LME t/m NT. Alles in bouwput is opgegraven.	Aanbevolen wordt om overige sporen in situ te bewaren, als dat niet mogelijk is, wordt nader onderzoek geadviseerd.
53259	Bureauonderzoek, ca. 260m ten westen van plangebied	Afzettingen van Duinkerke II en Hollandveen aangetroffen	Deze afzettingen worden beperkt verstoord, dus geen vervolgonderzoek.

¹⁵ <http://zldags.zeeland.nl/website/CHS/regios/Walcheren.pdf>

¹⁶ <http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>

¹⁷ <http://zldgwb.zeeland.nl/geowebsl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

¹⁸ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Onderzoeks- meldingsnummer	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
7787 ¹⁹	AAI/booronderzoek, ca. 375m ten noordwesten van plangebied	Geen archeologische indicatoren aangetroffen.	Geen vervolgonderzoek.
19559	Bureauonderzoek, ca. 415m ten noordwesten van plangebied	Geen aanwijzingen van bewoning.	Geen vervolgonderzoek.
51232	Bureau-/booronderzoek, ca. 465m ten noordwesten van plangebied	Mogelijk resten van oud bouwvoor aangetroffen, geen bewoningssporen.	Geen vervolgonderzoek.
7002	Bureauonderzoek, ca. 450m ten zuidoosten van plangebied	Niet bekend.	Niet bekend.
16446	Bureau-/booronderzoek, ca. 350m ten noordoosten van plangebied.	Een concentratie van aardewerk : vindplaats A. Waarschijnlijk is deze vindplaats een huisplaats 10 ^e -15 ^e eeuw met archeologische resten, in 2 boringen fosfaat aangetroffen en mogelijk leem.	Als vervolgonderzoek wordt poefsleuven (om-nr 33798) geadviseerd.
12544	Bureau-/booronderzoek, ca. 450m ten noordoosten van plangebied	Vindplaats A (om-nr 16446) en vindplaats B is materiaal uit 16 ^e -19 ^e eeuw.	Aanbevolen wordt vindplaatsen in situ behouden, is dat niet mogelijk, dan wordt proefsleuven geadviseerd.
33798	Proefsleuvenonderzoek, ca. 450m ten noordoosten van plangebied	Gebied intensief gemoerneerd, kans op bewoningssporen uit IJZ/ROM klein geworden, vindplaatsen A en B getoetst.	Geen vervolgonderzoek.
19606 ²⁰	Bureauonderzoek, ca. 490m ten noordoosten van plangebied.	Niet bekend.	Niet bekend.

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ²¹	Opmerking
56744	Koperen medaille	NT	Ca. 225m ten zuiden van plangebied.
49200	Versillende vondsten, zoals keramiek, metaal en bot	LME-NT	Ca.325m ten westen van plangebied.
431962	Aantal uitbraaksporen, 3 waterputten, waterbak/kelder en muur-/funderingsresten.	LME-NT	Hoort bij AMK-terrein 13423 en bij onderzoeksmelding 50592, ca. 130m ten westen van plangebied. Alles in bouwput opgegraven, overige sporen in situ.
405048	Koperen/bronzen munt uit 1500-1550 en zilveren Romeinse munt	ROM-LME	Hoort bij AMK-terrein 13423, ca. 355 ten noordwesten van plangebied.
411058	Teerlingen + kelder van molen, 2 fragmenten steengoed	LME	Ca. 355 ten noordwesten van plangebied.
19990	Steengoed geglazuurde kruik en een mes	NT	Ca. 170m ten noorden van plangebied.

¹⁹ Ras 2003

²⁰ Ras 2006

²¹ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

Vondstmeldingsnr	Omschrijving	Datering ²²	Opmerking
2205	Koperen medaille	NT	Aangetroffen bij waarneming 56744.
419329	Fragmenten keramiek, bot, glas en metaal. Grondsporen, restanten muur, waterput en huisplattegrond.	LME-NT	Aangetroffen bij onderzoeksmelding 50592.
402594	Koperen/bronzen munt uit 1500-1550 en zilveren Romeinse munt	ROM-LME	Aangetroffen bij waarneming 405048.
409040	Teerlingen + kelder van molen, 2 fragmenten steengoed	LME	Aangetroffen bij waarneming 411058.

Gebouwde monumenten ²³ (monumentnummer)	Omschrijving	Adres	Coördinaten
36864	Catharinakerk uit ca. 1400 (toren)	Willibrordusplein 1-3	22703/391917
36865	Korenmolen uit 1722	Molenweg 29	22836/392131

Op de gemeentelijke en overige verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische waarde en/of verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW, afb. 3)) Gemeentelijke beleidskaart (afb. 4)	Middelhoog Hoog en middelhoog	Plangebied ligt in een gebied van kreekruggen en poelgebieden waarbij kreekruggen in het verleden veelal als vestigingslocatie werden uitgekozen. Zuidzijde, langs Duinweg, maakt deel uit de als archeologisch monument aangemerkte dorpskern van Zoutelande. Het overige deel van het plangebied maakt deel uit van een zone met een hoge tot middelhoge verwachtingswaarde. Uitgangspunt voor beide zones is behoud archeologisch erfgoed in situ. In het geval van ingrepen in de als monument aangemerkte zone geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 60m ² in de vroegste fase een bureauonderzoek met eventueel een inventariserend veldonderzoek worden uitgevoerd. Voor het overige deel van het plangebied betreft dit bij een oppervlakte groter dan 500 m ² en dieper dan 50 cm.

Op de IKAW-kaart maakt het plangebied deel uit van een zone met een middelhoge verwachting dit op basis van het feit dat in deze zone sprake is van het voorkomen van kreekruggen. Deze werden in het verleden veelal als vestigingslocatie uitgekozen.

Op de AMK maakt het plangebied deel uit van een monument van hoge archeologische waarde (monumentnr. 13432). Het gaat daarbij om de historische kern van Zoutelande. De naam Zoutelande komt in historische documenten voor het eerst voor in de 13^e eeuw. De naam kan worden afgeleid van zout of zoet water/land. De naam werd ook wel als Soutelande geschreven en werd waarschijnlijk als *Zoetelande/Soetelande* uitgesproken. Van oudsher is Zoutelande een boerendorp, maar vanaf de 19^e eeuw is het toerisme een belangrijke bron van bestaan geworden.²⁴

²² Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

²³ <http://www.rijksmonumenten.nl/monumenten/alle+rijksmonumenten/zoutelande/>

²⁴ <http://www.veere.nl/index.php?mediumid=21&pagid=1923>

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (afb. 4) valt de zuidzijde van het plangebied, langs Duinweg, binnen de als archeologisch monument aangemerkte dorpskern van Zoutelande.²⁵ Het overige deel van het plangebied maakt deel uit van een zone met een hoge tot middelhoge verwachtingswaarde. Uitgangspunt voor beide zones is behoud archeologisch erfgoed in situ. In het geval van ingrepen in de als monument aangemerkte zone geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 60m² in de vroegste fase een bureauonderzoek met eventueel een inventariserend veldonderzoek worden uitgevoerd. Voor het overige deel van het plangebied betreft dit bij een oppervlakte groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm.

Verder zijn binnen het onderzoeksgebied verschillende onderzoeksmeldingen bekend. Zo overlapt de noordzijde van het plangebied voor een deel met onderzoeksmeldingnummer 23249. Het gaat daarbij om een booronderzoek in het huidige onbebouwde deel van het bouwblok dat uiteindelijk, vanwege onbekende redenen, niet is doorgegaan.

Op de Langstraat 29, ca. 130m ten westen van het plangebied (onderzoeksmeldingsnr. 50592), is een archeologische begeleiding uitgevoerd. Op deze locatie zijn meerdere sporen aangetroffen uit de Late Middeleeuwen, onder andere een aantal uitbraaksporen, 3 waterputten, waterbak/kelder en muur-/funderingsresten. Alle sporen in de bouwput zijn opgegraven, dieper gelegen sporen zijn in situ behouden. Geadviseerd is om nader onderzoek te doen als men dieper dan 1 meter gaat graven. De waarneming 431962 en vondstmelding 419329 maken deel uit van dit onderzoek.

Voor de locatie Langstraat 3, ca. 260m ten westen van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd. Op deze locatie liggen de afzettingen van Duinkerke II en Hollandveen. Deze afzettingen zouden in het kader van de voorgenomen ontwikkeling beperkt verstoord worden en daarom is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Naar aanleiding van een voorgenomen ontwikkeling op de Majoerwerf is een booronderzoek uitgevoerd, ca. 375m ten noordwesten van het plangebied. Op de locatie zijn geen archeologische indicatoren gevonden en een vervolgonderzoek is niet geadviseerd.

Dit is ook het geval voor de locatie Nieuwstraat, ca. 415m ten noordoosten van het plangebied. Op basis van een bureauonderzoek is geconcludeerd dat op deze locatie geen sprake was van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

Ongeveer 450m ten noordwesten van het plangebied is verder een booronderzoek uitgevoerd.

Mogelijk is een hier oud bouwvoor aangetroffen. Vanwege het ontbreken van overige archeologische indicatoren is evenwel geadviseerd de locatie voor ontwikkeling vrij te geven.

Naar aanleiding van nieuwbouwplannen is voor de locatie Duinweg 44, ca. 350m ten oosten van het plangebied, een bureauonderzoek uitgevoerd. De uitkomsten hiervan zijn evenwel niet in ArchisII opgenomen.

Ongeveer 350m en 450m ten noordoosten van het plangebied zijn bureau- en booronderzoeken uitgevoerd. Hierbij zijn twee vindplaatsen onderscheiden. Een daarvan betreft een huisplaats uit de 10^e-15^e eeuw en van de andere vindplaats kon de exacte aard niet vastgesteld worden. Voor beide onderzoeken werd geadviseerd een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Dit is inmiddels gebeurd en gebleken is dat in het gebied intensief gemoerneerd is waardoor de trefkans op bewoningssporen uit de IJzertijd of Romeinse ter plaatse klein geacht wordt.

Tevens is voor een locatie aan de David Koddelaan een bureauonderzoek uitgevoerd. Resultaten van dit onderzoek zijn niet in ArchisII opgenomen.

Verder staan in ArchisII voor het onderzoeksgebied verschillende waarnemingen geregistreerd.

Zo is ongeveer 225m ten zuiden van het plangebied een koperen medaille uit de 19^e eeuw gevonden (zie ook vondstmelding 2205).

Ongeveer 325m ten westen van het plangebied zijn verschillende vondsten, zoals keramiek, metaal en bot gevonden.

Aan de Molenweg, ca. 260m ten noordwesten van het plangebied, zijn twee munten gevonden, een koperen/bronzen munt uit 1500-1550 en een zilveren Romeinse munt. Bij deze waarneming hoort vondstmelding 402594.

²⁵ Tussen de AMK en de gemeentelijke beleidskaart is sprake van een verschil in omvang en locatie van het als monument aangegeven gebied. Op de AMK wordt het monument ter hoogte van het plangebied aan de zuidzijde begrensd door de Duinweg en aan de noordzijde door de Bosweg. Op de gemeentelijke beleidskaart is het als monument aangegeven gebied iets smaller en ligt de zuidelijke begrenzing ten zuiden van de Duinweg. Aan de noordzijde wordt de Bosweg niet bereikt.

Bij de molen zijn verschillende waarnemingen gedaan. Teerlingen en een deel van de kelder zijn gevonden en fragmenten keramiek. Bij deze waarneming hoort vondstmelding 409040.

Samenvattend kan gesteld worden dat de diverse archeologische onderzoeken en waarnemingen aangeven dat binnen het plangebied zeker rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van sporen en vondsten uit de periode van de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd. Tevens kan de aanwezigheid van sporen en/of vondsten uit de Romeinse tijd niet uitgesloten worden.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Van Deventer ²⁶	1560	Alleen kerk is afgebeeld
Christiaan Sgrooten ²⁷	1573	Alleen kerk is afgebeeld
Visscher Roman ²⁸ (afb. 5)	1680	Bebouwd
Hattinga ²⁹ (afb. 6)	1750	Verspreide bebouwing
Kadastrale minuut ³⁰ (afb. 7)	1811-1832	Twee huizen en erven, tuinen, weiland
Grote Historische Atlas 1:50.000	1838-1857	Bebouwd en weiland
Gemeente Atlas van Nederland ³¹	1868	Bebouwd en weiland
Bonnekaart ³²	1911	Bebouwd en weiland
Bonnekaart	1926	Bebouwd en weiland
Topografische kaart ³³ (afb. 8)	1949	Bebouwd en weiland
Topografische kaart	1972	Huidige situatie
Topografische kaart	1993	Huidige situatie

De oudst geraadpleegde kaarten betreffen Jacob van Deventer uit 1560 en Christiaan Sgrooten uit 1573. Op beide kaarten is alleen de kerk van Zoutelande zichtbaar en zij geven daarom geen inzicht van de eventueel op de locatie aanwezige bewoning in deze periode.

De kaart van Visscher Roman uit 1680 (afb. 5) laat zien dat ter hoogte van het plangebied dan aan de zijde van de Duinweg sprake is van een aaneengesloten bebouwing. Ook de kaart van Hattinga uit 1750 (afb. 6) laat zien dat het plangebied dan aan de straatzijde bebouwd is. Wel is de bebouwing dan in dichtheid afgenomen.

Op de kadastrale minuut van 1811-1832 (afb. 7) is het plangebied als volgt afgebeeld. Het plangebied is verdeeld in 5 percelen. Perceel C 32 is van Jacobus Verhage en is in gebruik als weiland. Perceel C 33 is van Izaak de Priester en betreft een tuin. Perceel C 34 is onderverdeeld in perceel C 417 en C 418. De eigenaar is opnieuw Izaak de Priester. Op perceel C 417 is dan sprake van een huis en perceel C 418 omvat een huis en een erf. Perceel C 35 en C 36 zijn van Cornelis Jacobus Adriaanse waarbij op perceel C 35 sprake is van een huis met erf en perceel C 36 in gebruik is als tuin.

De Grote Historische Atlas van 1838-1857 en de gemeente Atlas van Nederland uit 1868 laten zien dat de bebouwing binnen het plangebied dan is toegenomen. Deze trend zet zich ook door op de Bonnekaarten van 1911 en 1926.

Op de topografische kaart van 1949 (afb. 8) is op het plangebied eveneens bebouwing zichtbaar. Dit betreft dan evenwel voor het overgrote deel niet meer de bebouwing die op de daaraan voorafgaande kaarten staat afgebeeld. De oorsprong van de huidige bebouwing, zoals weergegeven op de topografische kaart van 1972 en 1993, dateert namelijk niet van voor 1920.

²⁶ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/1560_Zeeland_v_Deventer.jpg

²⁷ http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9f/10_Zelandicarum_1573_Sgrooten.jpg

²⁸ <http://zldgwb.zeeland.nl/geowebsl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

²⁹ <http://zldgwb.zeeland.nl/geowebsl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

³⁰ <http://zldgwb.zeeland.nl/geowebsl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

³¹ <http://atlas1868.nl/ze/zoutelande.html>

³² Bureau Militaire Verkenningen

³³ www.watwaswaar.nl

Van de huidige bebouwing is Duinweg 9, uit 1920 dateert het oudst, en Duinweg 5, dat uit 1960 dateert, het jongst.

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel bebouwd met woonhuizen met daarachter tuinen. De huizen dateren uit de periode 1920 (Duinweg 9) tot 1960 (Duinweg 5).³⁴

Op basis van de opgevraagde gegevens met betrekking tot de milieuhygiënische situatie in het plangebied kan worden geconcludeerd dat ter plaatse geen sprake is van een milieukundige vervuiling die een sanering of verder onderzoek noodzakelijk maakt.³⁵

2.4 Gespecificeerde verwachting

Op basis van de bekende archeologische, geologische en historische informatie kan gesteld worden dat binnen het plangebied rekening gehouden moet worden met archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het gaat daarbij dan om sporen en vondsten die samenhangen met de ontwikkeling van het middeleeuwse dorp Zoutelande. Wanneer voor het eerst op de locatie sprake was van bebouwing kan vooralsnog nog niet met zekerheid vastgesteld worden. In het midden van de 17^e eeuw was in ieder geval zeker sprake van bebouwing ter plaatse. Opgemerkt moet worden dat de kans bestaat dat de 20ste eeuwse vernieuwing van de bebouwing schade kan hebben toegebracht aan de laat- en postmiddeleeuwse sporen.

Voor de gespecificeerde verwachting gelden de volgende karakteristieken:

Karakteristiek	Omschrijving
Datering:	Late Middeleeuwen t/m Nieuwe Tijd
Complexiteit(n):	Nederzetting (Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd)
Omvang:	De hele historische dorpskern van Zoutelande maakt deel uit van de vindplaats.
Landschappelijke en/of geologische context:	Ophogingen op afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Afzettingen van Calais?
Diepteligging:	Direct onder de huidige bouwvoor
Locatie:	2779 m ² (volledige plangebied)
Soort vindplaats:	Vindplaats met archeologische laag (ophogingen), grondsporen en vondsten
Uiterlijke kenmerken:	Nederzettingssporen zoals muurrestanten en funderingen met bijbehorende structuren zoals beer- en waterputten. Vondsten zoals keramiek, glas, metaal, textiel, leer en bot.
Conservering:	De archeologische waarden kunnen goed geconserveerd zijn. Wel bestaat de mogelijkheid dat de 20 ^{ste} eeuwse vernieuwing van de bebouwing schade heeft toegebracht aan de laat- en postmiddeleeuwse sporen.
Wordt het archeologisch relevante niveau bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden:	De top van het archeologisch relevante niveau bevindt zich vermoedelijk al direct onder de huidige bouwvoor en wordt bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden.

³⁴ <http://zldgwb.zeeland.nl/geowebsl/?Viewer=Cultuur%20Historie>

³⁵ www.bodemloket.nl geraadpleegd op 04-02-2014

3 Conclusie

De in paragraaf 2.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*

In het plangebied moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het gaat daarbij dan om sporen en vondsten die samenhangen met de ontwikkeling van het middeleeuwse dorp Zoutelande. Wanneer voor het eerst op de locatie sprake was van bebouwing kan vooralsnog nog niet met zekerheid vastgesteld worden. In het midden van de 17e eeuw was in ieder geval zeker sprake van bebouwing ter plaatse.

De kans bestaat dat bij de 20ste eeuwse vernieuwing van de bebouwing schade is toegebracht aan de laat- en postmiddeleeuwse sporen.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Het plangebied is niet voldoende onderzocht. In overleg met het bevoegd gezag wordt geadviseerd om de sloop van de ondergrondse bouwdelen en het daarop volgend uitgraven van de sleuven voor de funderingsbalken van de nieuwbouw archeologisch te begeleiden (Protocol Opgraven). Doel daarvan is om binnen de grenzen van de verstoring als gevolg van de uit te voeren civieltechnische grondwerkzaamheden waargenomen vondsten te documenteren en te bergen. Een essentiële meerwaarde van een archeologische begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologisch toezicht wordt gehouden op een juiste uitvoering van civiele werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden. Daardoor wordt mogelijke schade door een onjuiste uitvoering van de werkzaamheden voorkomen.

De keuze voor deze vorm van verder onderzoek is gebaseerd op het gegeven dat de voorgenomen grondwerkzaamheden in principe beperkt zullen blijven in omvang en diepte. Zo zal bij de aanleg van de nieuwbouw alleen ter hoogte van de funderingsbalken tot een diepte van ca. 80 cm onder maaiveld gegraven gaan worden. Tussen de funderingssleuven zal, in die terreindelen waar nu geen bebouwing staat, in principe niet dieper dan 40 cm onder maaiveld gegraven gaan worden. Ter hoogte van de nog te slopen huidige bebouwing is mogelijk dieper graven noodzakelijk, maar aangenomen wordt dat de ondergrond hier al tot op zekere diepte verstoord is bij de toenmalige bouw.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten, in overleg met de bevoegde overheid, adviseert om de sloop van de ondergrondse bouwdelen en het daarop volgend uitgraven van de sleuven voor de funderingsbalken van de nieuwbouw archeologisch te begeleiden (Protocol Opgraven). Doel daarvan is om binnen de grenzen van de verstoring als gevolg van de uit te voeren civieltechnische grondwerkzaamheden waargenomen vondsten te documenteren en te bergen. Een essentiële meerwaarde van een archeologische begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologisch toezicht wordt gehouden op een juiste uitvoering van civiele werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden. Daardoor wordt mogelijke schade door een onjuiste uitvoering van de werkzaamheden voorkomen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bennema, J. & K. van der Meer**, 1947: *Bodemkaart van Walcheren*, kaart 2, blad1, Stichting voor de Bodemkartering, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2000. *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Boshoven, E.H.**, 2006: Zoutelande, Golfterrein Westkapelseweg, Inventariserend archeologisch veldonderzoek Karterende fase, BAAC rapport 05.369, Deventer.
- Dijkstra, J. & F.S. Zuidhoff**, 2011: Kansen op de kwelder, Archeologisch onderzoek op en rond negen vindplaatsen in het nieuwe tracé van de Rijksweg 57 en de nieuwe rondweg ter hoogte van Serooskerke (Walcheren), *ADC Monografie 10*, Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong**, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff bv, Houten, 379p.
- Ras, J.**, 2003: Aanvullende Archeologische Inventarisatie Bouwlocatie Majoorwerf perceel 7, Zoutelande, SOB research rapport, Heinenoord.
- Ras, J.**, 2006: Inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen Plangebied David Koddelaan E 1783 Zoutelande, gemeente Veere, SOB research rapport, Heinenoord.
- SIKB**, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stiboka**, 1994. *Bodemkaart van Nederland: schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 42 West en Oost Zierikzee, 47 Cadzand en 48 West Middelburg*. Stichting voor de Bodemkartering, Wageningen.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.bodemdata.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>
<http://www.archeologiewalcheren.nl>
<http://zldgwb.zeeland.nl>
<http://www.dinoloket.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied.
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied.
Afb. 3 Uitsnede IKAW, AMK en Archismeldingen.
afb. 4 Uitsnede beleidskaart Walcheren
Afb. 5 Uitsnede kaart Visscher Roman, 1650.
Afb. 6 Uitsnede kaart Hattinga 1752.
Afb. 7 Uitsnede Kadastrale Minuut 1811-1832.
Afb. 8 Uitsnede Topografische kaart 1949.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Verklarende woordenlijst

ABbv Archeologische Begeleiding bij beperkte versterking.

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland. Een landsdekkend digitaal gegevensbestand met zeer nauwkeurige hoogtegegevens.

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

Boorstaat Beschrijving van een boorkolom wat betreft de lithologie (bodempopbouw), de bodemvorming, de sedimentologische kenmerken (afzettingskenmerken) en de archeologische indicatoren.

CAA Centraal Archeologisch Archief.

C14 Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

GIS Geografische InformatieSystemen.

GPS Global Positioning System.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend VeldOnderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

IVO-P Inventariserend VeldOnderzoek in de vorm van proefsleuven.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponeed, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

-mv Onder maaiveld.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

NEN Nederlandse Norm.

NITG-TNO Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen.

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PVE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, voorheen ROB (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) en later RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumentenzorg).

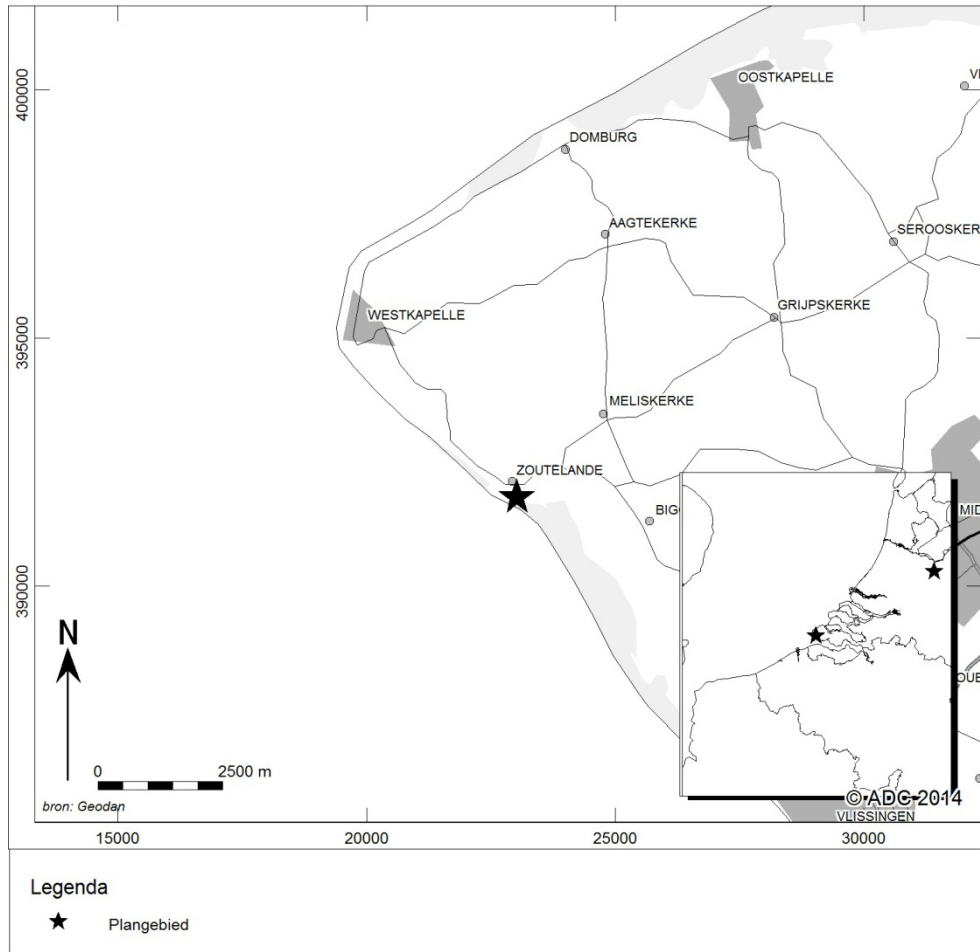
SBB Standaard Boor Beschrijvingsmethode.

SCEZ Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. Deze door de provincie in het leven geroepen instelling voorziet in een belangrijk deel van de uitvoering van het door de provincie geformuleerde beleid.

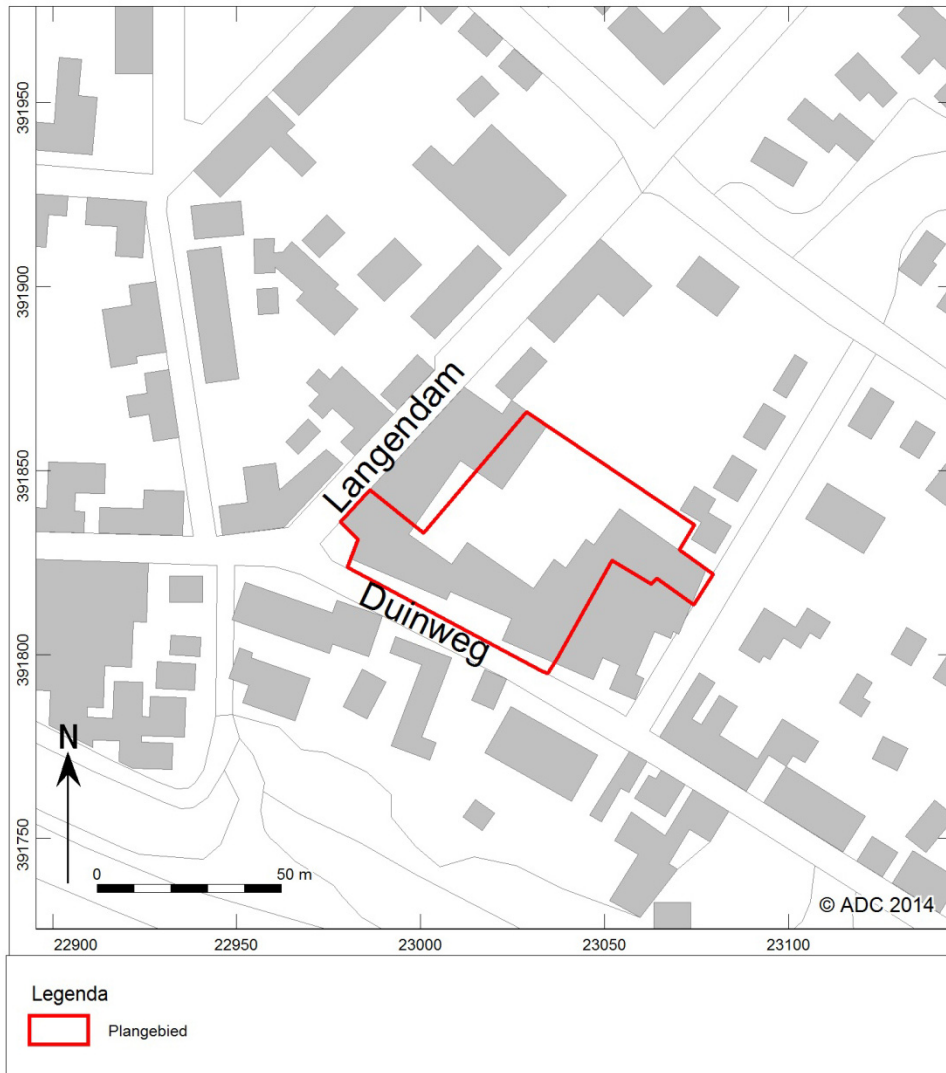
Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

ZAA Zeeuws Archeologisch Archief.

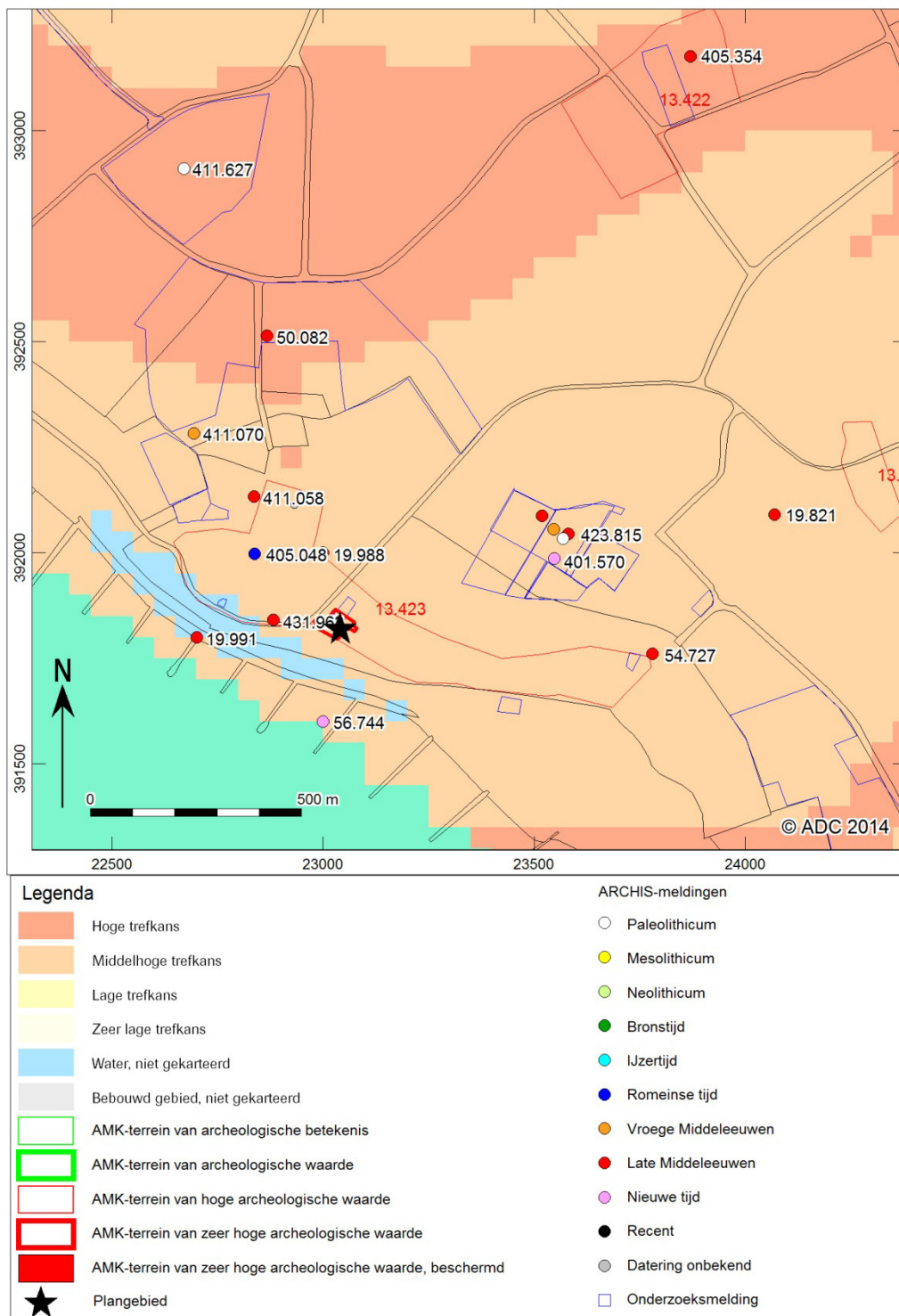
ZAD Zeeuws Archeologisch Depot.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

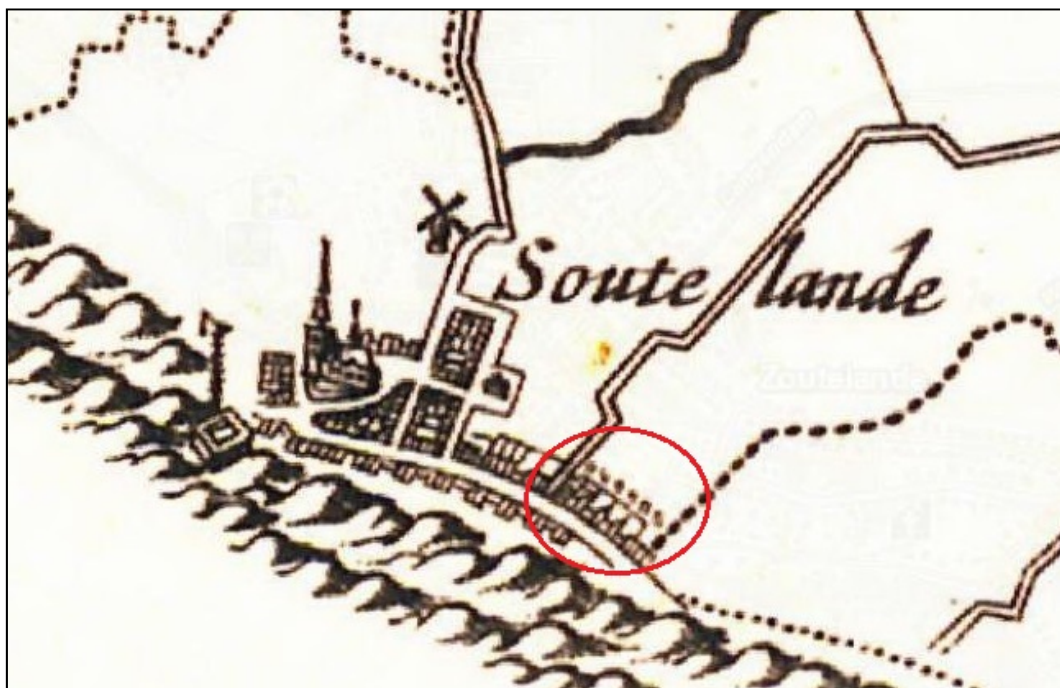
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen.

Afb. 4 Uitsnede beleidskaart Walcheren. Onderzoekslocatie is met een rode ster aangegeven. In groen is het de zone "AMK-terrein, stads- en dorpskern" aangegeven. In lichtgeel de zone met een hoge tot middelhoge verwachtingswaarde.

Afb. 5 Locatie van het plangebied, rood omcirkeld, op de kaart van Visscher Roman, circa 1680.

Afb. 6 Uitsnede kaart Hattinga 1750. Locatie plangebied globaal rood omcirkeld.

Afb. 7 Uitsnede Kadastrale Minuut 1811-1832. Plangebied globaal rood omcirkeld.

Afb. 8 Uitsnede Topografische kaart 1949. Plangebied globaal rood omcirkeld.